

Հավելված 1

Հայաստանի Հանրապետության

Կենտրոնական բանկի խորհրդի

2014 թվականի դեկտեմբերի 30-ի թիվ 377-Ն որոշման Հավելվածի

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՏՎԱԾՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Սույն հավելվածում ներկայացվում են պետական կառավարման միավորների (պետական հատված) և տնտեսվարող սուբյեկտների (մասնավոր հատված) տեսակները և բացահայտման սկզբունքները:

1. Պետական կառավարման միավորների մեջ ընդգրկվում են.
 - Կենտրոնական (հանրապետական) կառավարման մարմինները,
 - Տեղական ինքնակառավարման մարմինները,
 - Սոցիալական ապահովության պետական հիմնադրամը:
2. Տնտեսվարող սուբյեկտների մեջ ընդգրկվում են՝
 - Ֆինանսական կազմակերպությունները,
 - ոչ ֆինանսական կազմակերպությունները,
 - տնային տնտեսությունները,
 - տնային տնտեսություններին սպասարկող՝ շահույթ չհետապնդող կազմակերպությունները:

1.1. Պետական կառավարման միավորներ

Պետական կառավարման միավորները յուրահատուկ իրավական միավորներ են, որոնց առաջնային խնդիրը պետական գործառույթների իրականացումն է: Այս միավորները իրականացնում են հետևյալ հիմնական գործառույթները. արտադրում և հասարակությանը կամ առանձին տնային տնտեսություններին տրամադրում են որոշակի ապրանքներ և ընդհանրական ծառայություններ, վերաբաշխում են հասարակության եկամուտները կամ հարստությունը, արտադրում են կամ մատուցում են ոչ շուկայական ապրանքներ և ծառայություններ: Պետական կառավարման միավորները իրենց գործունեությունը ֆինանսավորում են տնտեսության այլ հատվածների ինստիտուցիոնալ միավորներից ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն ստացված հարկերի կամ այլ վճարումների հաշվին:

- **Կենտրոնական կառավարությունը** բաղկացած է պետական կառավարման այն մարմիններից, որոնց իշխանությունը տարածվում է Հայաստանի ամբողջ տարածքի վրա, ինչպես նաև այդ մարմինների կողմից կառավարվող և ֆինանսավորվող շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններից՝ ՊՈԱԿ-ներից: Ընդ որում, այստեղ ներառվում են այն շահույթ չհետապնդող ընկերությունները, որոնց գործառնական ծախսերի 50 և ավելի տոկոսը ֆինանսավորվում է պետական բյուջեի հաշվին: Օրինակ՝

- «Նախագահի աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկ
- Հանրային գրադարան ՊՈԱԿ
- Տրանսպորտի ծրագրերի իրականացման գրասենյակ (ԾԻԳ)
- Ավագ դպրոցներ

- **Տեղական ինքնակառավարման մարմինների հատվածում** ընդգրկվում են «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված սուբյեկտները, ինչպես նաև տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից կառավարվող և ֆինանսավորվող՝ շահույթ չհետապնդող կազմակերպությունները: Ընդ որում, այստեղ ներառվում են այն շահույթ չհետապնդող ընկերությունները, որոնց գործառնական ծախսերի 50 և ավելի տոկոսը ֆինանսավորվում է համայնքային բյուջեների հաշիվներից:

Օրինակ՝

- Համայնքների իշխանությունները
- Երեւանի թիվ 21 նախադպրոցական ուսումնական հաստատություն (ՆՈՒՀ) ՊՈԱԿ
- Երեւանի թիվ 195 հիմնական դպրոց ՊՈԱԿ

Ֆինանսական հատված

Ֆինանսական հատվածն ընդգրկում է այն կազմակերպությունները, որոնց հիմնական գործունեությունը ֆինանսական միջնորդությունն է կամ ֆինանսական միջնորդությանը նպաստող ծառայությունների մատուցումը (օժանդակ ֆինանսական ծառայություններ): Ֆինանսական միջնորդությունը այնպիսի գործունեություն է, որի դեպքում սուբյեկտն իր անունից պարտավորություններ է ներգրավում՝ ֆինանսական շուկայում գործառնությունների միջոցով ֆինանսական ակտիվներ ձեռք բերելու նպատակով:

Այսպիսով, ֆինանսական հատվածը կարելի է բաժանել 2 խոշոր հատվածների.

- ֆինանսական միջնորդ. կազմակերպություններ,
- օժանդակ ֆինանսական ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններ:

Միջնորդ ֆինանսական կազմակերպություններ են հանդիսանում, օրինակ՝

1. բանկերը
2. վարկային կազմակերպությունները
3. ներդրումային ծառայություններ մատուցող անձինք (ներդրումային ընկերությունները)
4. ապահովագրական ընկերությունները (այդ թվում նաև «Հայաստանի արտահանման ապահովագրական գործակալություն»)
5. կենսաթոշակային հիմնադրամները
6. գրավատներ
7. զարգացման բանկը (Համահայկական բանկ)

Օժանդակ ֆինանսական ծառայություն մատուցող կազմակերպություններ են հանդիսանում, օրինակ՝

1. բրոքերները, այդ թվում նաև ապահովագրական բրոքերները,
2. բորսան, օրինակ՝ «ՆԱՍԴԱՔ ՕԷՄԷՔՍ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԲԲԸ
3. դեպոզիտարիան. օրինակ՝ «Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիա» ԲԲԸ
4. փոխանակման կետերը
5. վճարահաշվարկային կազմակերպությունները, այդ թվում «Արմենիան Քարդ» ՓԲԸ
6. «ԱՔՌԱ Քրեդիտ Ռեփորթինգ» ՓԲԸ
7. «Հայաստանի ավտոապահովագրողների բյուրո» իրավաբանական անձանց միությունը
8. ՀՀ Ավանդների երաշխավորման հիմնադրամը
9. բանկերի միություն, ապահովագրական ընկերությունների միություն:

1.2. Ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատված

Ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածում ընդգրկվում են բոլոր այն ռեզիդենտ սուբյեկտները, որոնց հիմնական գործունեությունը շուկայական ապրանքների արտադրությունը և ոչ ֆինանսական ծառայությունների մատուցումն է: Ոչ ֆինանսական հատվածում կազմակերպության ներառվելը կախված չէ տվյալ սուբյեկտի սեփականատերերի հատվածային պատկանելությունից: Ըստ սահմանման, այս հատվածում են ընդգրկվում նաև շուկայական ապրանքներ և ծառայություններ արտադրող շահույթ չհետապնդող կազմակերպությունները:

Ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածը, ըստ սեփականատերերի բնույթի, տարանջատվում է երկու ենթահատվածների՝ պետական և մասնավոր: Ընդ որում, ձեռնարկությունը համարվում է պետական, եթե կառավարվում է պետության կողմից, հետևյալ երկու դեպքերում. պետության բաժնեմասը տվյալ ձեռնարկությունում գերազանցում է 50%-ը կամ պետությունն օրենսդրորեն օժտված է այդ ձեռնարկությունը կառավարելու և ղեկավար անձանց նշանակելու հատուկ իրավասությամբ:

Ստորև ներկայացնում ենք մի շարք պետական ձեռնարկությունների օրինակներ:

1. «ՀԱԷԿ» ՓԲԸ
2. «Հայաերոնավիգացիա» ՓԲԸ
3. «Երևանի ԶԷԿ» ՓԲԸ
4. «Բարձրավոլտ էլեկտրոնային ցանցեր» ՓԲԸ
5. «Հակատուբերկույրզային դիսպանսեր» ՓԲԸ
6. «Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ

1.3. Տնային տնտեսություններ

Տնային տնտեսությունների հատվածը ներառում է բոլոր տնային տնտեսությունները: Տնային տնտեսությունները ֆիզիկական անձինք կամ անձանց խմբեր են, որոնք.

- ապրում են համատեղ,
- ունեն ընդհանուր ռեսուրսներ, եկամուտներ և հարստություն,
- համատեղ սպառում են ապրանքներ և ծառայություններ,
- կարող են զբաղվել ձեռնարկատիրական գործունեությամբ:

Այսպիսով, տնային տնտեսությունների շարքին են դասվում նաև այն ֆիզիկական անձինք, որոնք զբաղվում են ապրանքների արտադրությամբ և

ծառայությունների մատուցմամբ՝ սեփական սպառման կամ շուկայում իրացման նպատակով:

1.4. Տնային տնտեսություններին սպասարկող՝ շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններ

Տնային տնտեսություններին սպասարկող շահույթ չհետապնդող կազմակերպությունների հատվածում ընդգրկվում են ոչ առևտրային այն կազմակերպությունները, որոնք արտադրում են ոչ շուկայական ապրանքներ և ծառայություններ, տրամադրում դրանք առանձին տնային տնտեսություններին կամ ամբողջ հասարակությանը՝ անհատույց կամ որոշակի ոչ շուկայական գներով: Այն կազմակերպությունները, որոնք ղեկավարվում և 50% և ավելին ֆինանսավորվում են պետական կառավարման մարմինների կողմից, այս հատվածում չեն ընդգրկվում, այլ ներառվում են պետական կառավարման հատվածում:

Տնային տնտեսություններին սպասարկող շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններից են՝ քաղաքական կուսակցությունները, հասարակական կազմակերպությունները, բարեգործական հիմնադրամները, եկեղեցիները և հավատքային կազմակերպությունները, պրոֆեսիոնալ և այլ տիպի միությունները (բացառությամբ ֆինանսական հատվածի), մշակութային կազմակերպությունները, որոշ կրթական և գիտահետազոտական կազմակերպություններ և այլն:

Օրինակ՝

1. «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամ»
2. «Հայ առաքելական եկեղեցի»
3. «ԱԲԳ» հասարակական կազմակերպություն